

УДК 547.789.1 + 547.792.7

СИНТЕЗ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПОХІДНИХ 2-МЕРКАПТОБЕНЗІМІДАЗОЛА

Кривов'яз А.О., Кривов'яз О.О., Балог І.М., Лендел В.Г.

Ужгородський національний університет, 88000, м. Ужгород, вул О. Фединця 53/1

В продовження [1, 2] досліджень елетрофільної циклізації за участю PhSeBr_3 та Br_2 нами був вибраний 2-аліл- або 2-пропаргілтіобензімідазол. Такий вибір частково пояснюється тим, що деякі похідні 2-меркаптобензімідазолу відомі як лікарські засоби (Бемітіл) [3] і тому одержані нами циклічні продукти можуть становити інтерес для подальших досліджень.

В результаті проведеного синтезу був отриманий продукт 2 взаємодією PhSeBr_3 з сполукою 2 (схема 1).

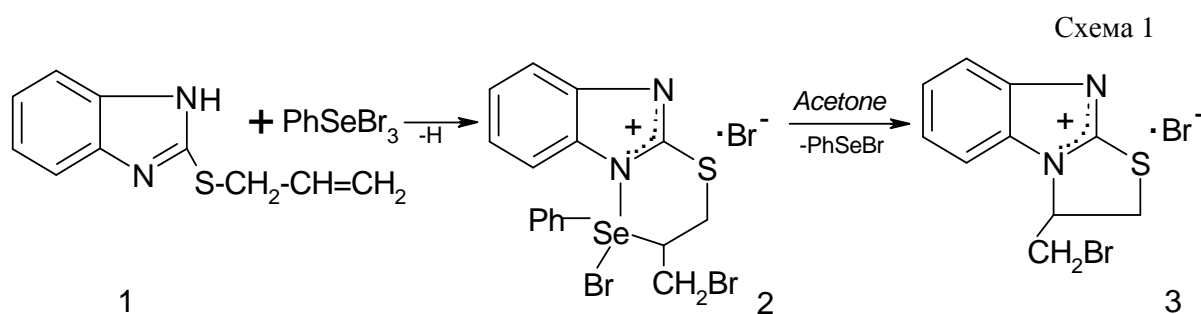
Продукт циклізації 2 був виділений, ідентифікований, а далі була вивчена його стійкість у ацетоні, де відбувся його розклад. Деструкція супроводжувалася відщепленням молекули фенілселененілброміда, що підтверджено ЯМР ^1H спектрами, в яких були знайдені два мультиплети ароматичних

протонів PhSeBr (δ 7.26 м.ч. та 7.62 м.ч.) [4] і утворенням стійкої сполуки 3.

Отже, реакція PhSeBr_3 з сполукою 2 проходить повільніше ніж аналогічна реакція з тетрабромідом селену, через його меншу елетрофільність. Приєднання фенілселеній триброміду відбувається регіоспецифічно, проти правила Марковнікова.

Одержана сполука 2 виявилася стійкою у твердому стані, але нестійка у органічних розчинниках, де вона розкладається із виділенням PhSeBr із збереженням циклічної будови продукту розкладу 3.

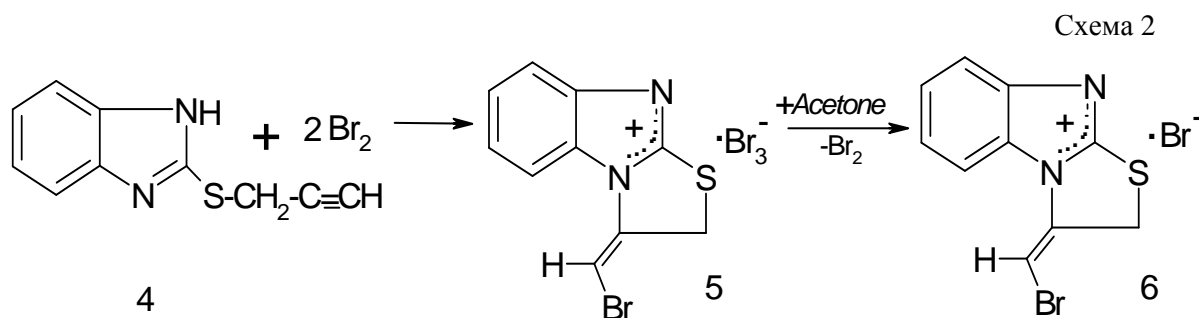
Запропонована будова продуктів 2 та 3 узгоджується з характером розщеплення протонів у ЯМР ^1H спектрах та не суперечить даним елементного аналізу цих сполук.

Реакцію сполуки 4 з бромом проводили в середовищі оцтової кислоти при температурі $+10$ °С. Кінцевим продуктом такої реакції виявився гетероциклічний тіазол 5 (схема 2). Його реакція з ацетоном проходить з

відщепленням бромацетону із збереженням тіазолової системи 6.

Продукти 5 та 6 є стійкими в твердому стані та розчинах органічних розчинників (окрім ацетону).

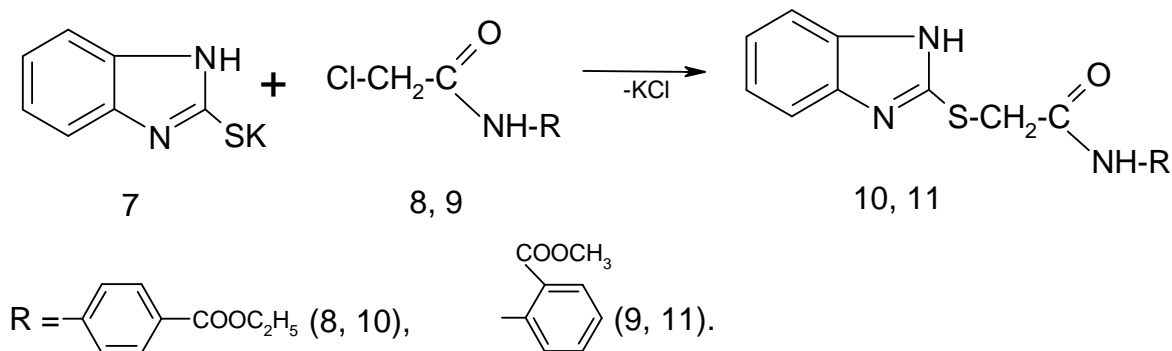

Також нами були проведені реакції функціоналізації К-солі 7. Так утворення кінцевих продуктів 10 та 11 відбувалося в результаті дії реагентів 8 або 9 в спиртовому середовищі на калієву сіль 7 протягом 30 хвилин (схема 3). Усі описані в схемах 1-3 продукти були нами індивідуально виділені

та ідентифіковані даними ЯМР ^1H спектрів та елементного аналізу.

Високі виходи усіх цільових продуктів дозволяють використовувати дані методики в препаративних цілях.

Схема 3

Експериментальна частина

Сpektри ПМР зняті на приладі “Varian VXR-300” (300 МГц) в ДМСО- d_6 та $\text{CDCl}_3 - d_6$ з внутрішнім стандартом ТМС.

PhSeBr_3 одержано по методиці [5].

Методика одержання сполук (1, 4).

До теплового розчину (40 °С), що містить 0.030 моль S- калієву сіль бензімідазолу 7 в 40 мл етилового спирту, при перемішуванні додають 3.8 мл (0.045 моль) алілу або пропаргілу бромистого в 20 мл етилового спирту і реакційну суміш повільно нагрівають при 60 °С, 15 хвилин. Реакційну масу фільтрують від осаду KBr і залишають для

кристалізації. Утворений осад відфільтровують, промивають водою, етиловим спиртом та сушать на повітрі при 60 °С.

2-Алілсульфоніл-1H-бензо[d]імідазол (1).

Вихід 84%. $T_{\text{топл.}}$ 107-110 °С.

Спектр ЯМР ^1H в ДМСО- D_6 (δ , м.ч.) 3,96 д (2H, CH_2); 5,19 2д (2H, CH_2); 6,00 м (1H, CH); 7,11 м (2H, 2CH); 7,47 м (2H, 2CH); 12,20 м (1H, NH).

Розраховано, %: N 14.72. $\text{C}_{10}\text{H}_{10}\text{N}_2\text{S}$

Знайдено, % N 14.68.

2-Пропаргілсульфоніл-1H-бензо[d]імідазол (4).

Вихід 77%. $T_{\text{топл.}}$ 161-163 °С.

Спектр ЯМР ^1H в ДМСО- D_6 (δ , м.ч.)

3,21 д (2H, CH₂); 4,14 д (2H, CH₂); 7,13 м (2H, 2CH); 7,47 м (2H, 2CH); 12,60 м (1H, NH).

Розраховано, %:N 14.87. C₁₀H₈N₂S

Знайдено, % N 14.84.

3-Бромометил-3,9-дигідро-2H-бензо[4,5]імідазо[2,1-b][1,3]тіаселеназин-4-іум бромід (2).

До розчину 0.015 моль сполуки 1 в 15 мл безводного хлороформу або оцтової кислоти, при перемішуванні, на протязі 1 години та температурі +10 °С, додають розчин 0.015 моль фенілселенійтриброміду в 20 мл хлороформу або оцтової кислоти. Перемішують реакційну суміш 3 години, а потім залишають на 20 годин. До розчину додають 35 мл діетилового етеру і утворений темно-жовтий осад відфільтровують, промивають діетиловим етером і сушать в ексікаторі над фосфорним ангідридом протягом 2 діб.

Вихід 70%. T_{топл.} 142-144 °С.

Спектр ЯМР ¹H в CDCl₃-D₆ (δ, м.ч.)

5,18, 5,45 2д (2H, CH₂); 5,78, 6,26 м (2H, CH₂); 7,40 м (5H, 5CH); 7,61 м (1H, CH); 7,79 м (4H, 4CH).

Розраховано, %:N 4.78. C₁₆H₁₅Br₃N₂SSe

Знайдено, % N 4.71.

Методика одержання сполук (3) та (6).

В 40 мл ацетону розчиняють 0.010 моль сполуки 2 або 5. Розчин перемішують 30 хвилин, при температурі 18-20 °С. При цьому відбувається знебарвлення ацетонового розчину, випадає білий осад, який відфільтровують, промивають ацетоном та діетиловим етером. Продукт сушать на повітрі протягом 2 днів.

3-Бромометил-3,9-дигідро-2H-бензо[4,5]імідазо[2,1-b][1,3]тіазол-4-іум бромід (3).

Вихід 83%. T_{топл.} 173-176 °С.

Спектр ЯМР ¹H в ДМСО-D₆ (δ, м.ч.)

3,54, 3,60 2д (2H, CH₂); 3,77 м (2H, CH₂); 5,02 м (1H, CH); 7,65 м (2H, CH₂); 8,04 м (2H, CH₂).

Розраховано, %:N 8.00. C₁₀H₁₀Br₂N₂S

Знайдено, % N 7.91.

3-Бромометиліден-3,9-дигідро-2H-бензо[4,5]імідазо[2,1-b][1,3]тіазол-4-іум бромід (6).

Вихід 88%. T_{топл.} 186-189 °С.

Спектр ЯМР ¹H в ДМСО-D₆ (δ, м.ч.)

4,58 д (2H, CH₂); 7,16 с (1H, CH); 7,48 м (2H, 2CH); 7,71 м (2H, 2CH).

Розраховано, %:N 8.05. C₁₀H₈Br₂N₂S

Знайдено, % N 7.98.

3-(1-Бромометиліден)-3,9-дигідро-2H-бензо[4,5]імідазо[2,1-b][1,3]тіазол-4-іум трибромід (5).

До розчину 0.015 моль сполуки 4 в 20 мл оцтової кислоти, при перемішуванні, протягом 30 хвилин додають розчин 0.030 моль бромиду в 25 мл оцтової кислоти. Перемішування реакційної суміші продовжують 7 годин, при температурі 15-20 °С. Утворений світло-жовтий осад відфільтровують, промивають діетиловим етером і сушать у вакуум-ексікаторі протягом 2 діб.

Вихід 88%. T_{топл.} 196-199 °С.

Спектр ЯМР ¹H в ДМСО-D₆ (δ, м.ч.)

4,50 д (2H, CH₂); 6,70 с (1H, CH); 7,54 м (2H, 2CH); 7,91 м (2H, 2CH).

Розраховано, %:N 5.51. C₁₀H₈Br₄N₂S

Знайдено, % N 5.46.

Загальна методика одержання сполук (8) та (9).

Нагрівають (0.30 моль) етилового етеру хлороцтової кислоти в 50 мл етанолу, а потім додають (0.45 моль) відповідного первинного аміну у 30 мл етилового спирту і реакційну суміш нагрівають (60+80 °С) протягом 30 хвилин. При цьому спостерігається утворення кристалічного осаду продуктів 2-9. Розчин охолоджують, фільтрують. Білі кристали промивають водою, етиловим спиртом. Сушать в сушильній шафі протягом 6 годин при 60 °С.

Етил-4-хлорометилкарбоксамідо-бензоат (8).

Вихід 83%. T_{топл.} 173-176 °С.

Спектр ЯМР ¹H в ДМСО-D₆ (δ, м.ч.)

1,31 т (3H, CH₃); 4,29 м (4H, 2CH₂); 7,74 д (2H, 2CH); 7,93 д (2H, 2CH); 10,65 с (1H, NH).

Розраховано, %:N 5.79. C₁₁H₁₂ClNO₃

Знайдено, % N 5.71.

Метил-4-хлорометилкарбоксамідо-бензоат (9).

Вихід 77%. T_{топл.} 156-158 °С.

Спектр ЯМР ¹H в ДМСО-D₆ (δ, м.ч.)

3,89 с (3H, CH₃); 4,44 д (2H, CH₂); 7,48 м (2H, 2CH); 8,19 м (2H, 2CH); 11,32 с (1H, NH).

Розраховано, %:N 6.15. C₁₀H₁₀ClNO₃

Знайдено, % N 6.01.

Методика одержання продуктів 10, 11 взаємодією калієвої солі бензімідазолу 7 з сполуками (8) або (9).

До (0.030 моль) калієвої солі бензімідазолу 7 в 45 мл етилового спирту додають (0.045 моль) відповідного реагенту 8 або 9 в 30 мл гарячого етилового спирту і реакційну суміш нагрівають (60+80 °С) протягом 30 хвилин. При цьому спостерігається утворення осаду КСІ. Гарячий розчин фільтрують і залишають для кристалізації. Білий осад, що випав, відфільтровують, промивають водою, етиловим спиртом. Сушать в сушильній шафі протягом 6 годин при 60 °С.

Етил-4-(1Н-бензо[*d*]імідазол-2-сульфанілметилкарбоксамідо)бензоат (10).

Вихід 83%. $T_{\text{топл}}$ 188-190 °С.

Спектр ЯМР ^1H в ДМСО- D_6 (δ , м.ч.)

1,31 т (3H, CH_3); 4,27 м (2H, CH_2); 4,32 м (2H, CH_2); 7,12 м (2H, 2CH); 7,45 м (2H, 2CH); 7,73 д (2H, CH_2); 7,93 м (2H, 2CH); 12,18 м (1H, NH).

Розраховано, %:N 11.82. $\text{C}_{18}\text{H}_{17}\text{N}_3\text{O}_3\text{S}$

Знайдено, % N 11.78.

Метил-4-(1Н-бензо[*d*]імідазол-2-сульфанілметилкарбоксамідо)бензоат (11).

Вихід 75%. $T_{\text{топл}}$ 178-181 °С.

Спектр ЯМР ^1H в ДМСО- D_6 (δ , м.ч.)

3,78 д (3H, CH_3); 4,29 д (2H, CH_2); 7,13 м (2H, 2CH); 7,43 м (2H, 2CH); 7,19 м (1H, CH); 7,61 м (1H, CH); 7,90 м (1H, CH); 8,35 м (1H, CH); 11,24 с (1H, NH); 12,18 м (1H, NH).

Розраховано, %:N 12.30. $\text{C}_{17}\text{H}_{15}\text{N}_3\text{O}_3\text{S}$

Знайдено, % N 12.26.

Література

1. Лендел В.Г., Кривов'яз А.О., Зборовський Ю.Л., Станинець В.І. Реакції похідних 2-аліл оксотієно[2,3-*d*]піримидин-4-онів з фенілселентри бромідом. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Хімія. -В.6 -2001.-С. 171-173.
2. Лендел В.Г., Кривов'яз А.А., Зборовський Ю.Л., Станинець В. І. Гетероциклізація 2-аллил тиотієно[2,3-*d*]піримидин-4-онов под действием

фенілселентригалогенидов // Укр. хим. ж. – 2002. - т. 68. - № 3-4. - С. 111-114.

3. Машковский М.Д. Лекарственные средства. – Новая Волна. – М. – 2000. – С. 122.

4. The Aldrich Library of NMR spectra. Edition 2.- Vol 1. – S.974.

5. Houben-Weyl. Methoden zur Herstellung und Umwandlung organischer Selen-und Tellur – Verbindungen. Stuttgart. Georg Thieme Verlag. – 1955. – Bd 9.

SYNTHESIS OF FUNCTIONAL DERIVATIVES OF 2-MERCAPTobenzoimidazole

Kryvovyaz A.A., Kryvovyaz A.A., Balog I.M., Lendel V.G.

It was stated that interaction between 2-allyl, 2-propargylthio-benzoimidazole with phenylseleniumthreebromide and bromide leads to formation of functional derivatives thiaselenazinium bromide and thiasoleum treebromide. These synthesis can be perspective for investigations of reaction of electrophilic heterocyclization.

Дослідження проводились за підтримки Українсько-Турецького гранту № М/48–2008 «Синтез та дослідження електрохімічних властивостей неорганічних та гетероциклічних органічних сполук – матеріалів для створення іон-селективних сенсорів».